

CESARE BECCARIA’NIN SUÇ VE CEZA FELSEFESİ*

*Arş. Gör. Beyza ESKİCİ KATIRCIGİL***

ÖZET

Çalışmamızın konusunu Aydınlanma Çağının önemli isimlerinden olan Cesare Beccaria Bonesana’nın (1738-1794) suç ve ceza felsefesi oluşturmaktadır. Beccaria’nın hayatı, yaşadığı dönem, bu dönem içerisindeki yeri ve önemi başta olmak üzere ceza felsefesi ve ceza hukukundaki görüş ve düşünceleri modern ceza hukuku ve ceza adaleti sistemi açısından çok büyük önemi haizdir.

Düşünürün en önemli yapıtlarından olan “Suçlar ve Cezalar Hakkında” adlı eseri suç ve ceza kavramlarının kökenine inmiş ve modern ceza hukuku bağlamında günümüzde uygulanmaya devam eden nice ilkeleri açıklamıştır. Beccaria cezaların caydırıcılığı üzerinde durmuş ve öç almaya dayanan cezayı reddetmiştir. Cezanın meşru olması için gerekli ve yararlı olması gerektiğini düşünmüştür. Hümanist bir hukukçu olan Beccaria’nın en önemli fikirlerinden biri ölüm cezasına karşı çıkması olmuştur. Kendisi sadece teorik çalışma yapan bir düşünür olmamış aynı zamanda düşüncelerini pratiğe de aktarmıştır. Döne-

* Bu çalışma Prof. Dr. Arslan TOPAKKAYA danışmanlığında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku yüksek lisans programı kapsamında 30.06.2016 tarihinde kabul edilen ve Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi Tarafından SYL-2015-6291 kodlu proje ile desteklenen yüksek lisans tezinin özeti şeklinde hazırlanmıştır.

** Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi ABD.

minde saygı duyulmasına rağmen asıl hak ettiği değer, birçok düşünürü etkileyip düşüncelerinin dünyaya yayılması ile verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cesare Beccaria, Aydınlanma Çağı, Ceza Adaleti Sistemi, Ölüm Cezası, Cezaların Caydırıcılığı.

ABSTRACT

The subject of our study is crime and punishment philosophy of Cesare Beccaria Bonesana (1738-1794), who was one of the significant figures of Enlightenment age. Beccaria's life, his age, and including his position and significance at this age, his ideas and thoughts on punishment philosophy and punishment codes are of great importance for modern punishment law and punishment justice system.

One of his most fundamental works titled "On Crimes and Punishments" retraces crime and punishment concepts and explains a great many of the principles which are still practiced today within the context of modern punishment law. Beccaria dwelled on the deterrence of punishments and rejected the punishment based on revenge. He thought that a punishment requires to be necessary and useful in order to be legitimate. One of the most significant ideas of Beccaria, as a humanist legal expert, is his objection to death penalty. Not only was he a philosopher to deal with theories, but also he practiced his ideas. Although he was respected during his own age, his due value was given when he influenced many philosophers and his ideas spread around the world.

Keywords: Cesare Beccaria, Enlightenment Era, Criminal Justice System, Capital Punishment, Deterrence of Penalties.

GİRİŞ

Ünlü İtalyan hukukçu ve düşünür Cesare Beccaria özellikle ceza adaleti sistemi açısından büyük öneme sahiptir. Çalışmamızın temel konusunu oluşturan Beccaria'nın suç ve ceza felsefesi çağdaş ceza hukukuna köken oluşturan düşünce sistemlerinden biridir. Kendisi hukuk eğitimi almış olan Beccaria yaşadığı dönemde İtalya'da ve daha doğrusu tüm Avrupa'da hakim olan hümanizmden ve kanunilikten uzak ceza sistemini eleştirmiş ve aydın arkadaş çevresinin teşviki neticesinde bu düşüncelerini yazılı hale getirmiştir. Döneminde özellikle Fransa, İngiltere gibi Avrupa ülkelerinden olumlu tepkiler alan Beccaria ve eseri kısa sürede büyük üne kavuşmuştur.

Çalışmamızın ilk bölümünü oluşturacak olan "*Beccaria'nın Yaşamı ve Yaşadığı Dönemin Düşünsel Ortamı*"; ünlü düşünürü ve felsefesini anlamak adına önemlidir. Bu dönemde genel olarak; Aydınlanma Çağı'nın yeni etkilerine bağlı olarak gelişen bir geçiş dönemi hakimdir. Beccaria ve mensup olduğu grup, Aydınlanma Çağı için önemli işler yapmışlar ve bu konuda genç yaşlardan itibaren aktif olarak rol almışlardır. İlk bölümde Beccaria'nın kurduğu Klasik Okul ve bu okulun temsilcileri ve bu okula hakim olan düşünceler incelenecektir. Klasik Okul, Aydınlanma Çağı ile birlikte akılcılık ve rasyonalite düşünceleri zemininde yükselen suçu rasyonel bir tercih olarak görme fikrinden oluşan bir okuldur. Bu okul, Orta Çağ'ın akılcılıktan uzak suç ve suçlu yaklaşımına ve ceza adaleti sistemine karşı çıkmıştır.

İkinci bölüm olan "*Beccaria'nın Suç ve Ceza Felsefesi*" düşünürün suç ve ceza kavramlarına bakış açısının inceleneceği, suçları tasnif düzeninin ve ceza ile ilişkisinin anlatılmaya çalışılacağı bölümdür. Beccaria, hümanist bir ceza hukukçusudur. Kendisi birçok modern ceza hukuku genel ilkesinin savunucusu ve sistemleştiricisi olmuştur. Beccaria; kendisi ve yazdığı "Suçlar ve Cezalar Hakkında" isimli eseri ile birçok düşünürü, devlet adamına ve yasaya

önderlik etmiştir. Özellikle ölüm cezası ile ilgili düşünceleri ilgi uyandırmış ve yankı bulmuştur.

“Beccaria’nın Etkileri ve Beccaria’nın Ceza Felsefesi Üzerine Değerlendirmeler” başlığını taşıyan son bölümde ise; Beccaria için önemli bir usta olarak görülen Montesquieu ile karşılaştırılması ve kendisinin etkilediği Voltaire ve Bentham gibi düşünürlerin ceza felsefesi alanındaki düşünceleri incelenecektir. Voltaire ve Bentham’ın Beccaria ile ceza felsefesi alanındaki ortak ve farklı düşünceleri karşılaştırılacaktır.

Çalışmamızda amaçlanan hedef; suç ve ceza felsefesinin temel problematiğini oluşturan cezaların caydırıcılığının nasıl sağlanacağı sorusuna verilen cevaplar üzerinde Beccaria’nın izinden incelemeler yapmaktır. Dönemsel olarak fazlasıyla ses getiren düşüncelere sahip olan Beccaria bu yankıyı günümüzde hala korumaktadır. Bunun sebebi olan düşünceleri çalışmamızın ana konusunu oluşturacaktır. Suçların sınıflandırılması ile neticesinden verilen cezaların ölçüsü, teorik ve pratik açıdan yararı gibi konular üzerinde durulacaktır. Beccaria’nın en iddialı düşüncelerinden biri olan ölüm cezasına karşıtlık ve bu konudaki dayanakları incelenecektir. Ölüm cezasının caydırıcılığı tartışılacak ve caydırıcı olmama sebepleri üzerinde durulacaktır. Bu konuda ortaya konulduğu dönem itibarıyla özgün ve ilerici görüşleri bulunan ve halen de özgünlüğünü yitirmemiş olan Beccaria’nın düşünceleri ceza felsefesi açısından çok değerlidir.

1.1. Beccaria’nın Yaşamı ve Yapıtları

Marki Cesare Beccaria Bonesana’nın yaşamı 15 Mart 1738 tarihinde Milano’da yalın ve gösterişten son derece uzak bir şekilde başlamıştır¹. Ölümü ise yine aynı şehirde yani Milano’da kalp krizi neticesinde meydana gelmiştir.

¹ Sami Selçuk, *Beccaria’nın İnsanlığa Bildirisi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2004, s.7.

İnsanlık için son derece önemli olan ünlü filozof bilhassa ölümünden sonra sesini daha yoğun duyurmuş, daha çok tanınmıştır². *Suçlar ve Cezalar Hakkında*³ isimli ünlü eserin sahibi İtalyan kriminolog ve ekonomist Cesare Beccaria ceza adaleti reformu üzerinde sesini duyurmuştur⁴. *Suçlar ve Cezalar Hakkında*⁵ adlı eserinin günümüzde hala ilgi görmesinin sebebi Beccaria'nın ceza adaleti sistemini yeniden şekillendirecek ve dönüştürecek fikirler ileri sürmesi olarak açıklanabilmektedir⁶. Beccaria hayatı boyunca bilimle uğraşmış, gerçeklere bilimin ışığında ulaşmaya çalışmıştır. Yarım bilginin çok tehlikeli olduğundan, bilgili toplumlarda bilginlere fazlasıyla değer verildiğinden bahsetmiştir. Ayrıca düşünce yasaklarına her zaman karşı çıkmış, eleştiriye her zaman açık olmuş ve kendisine yönelik eleştiriler doğrultusunda değişiklik yapmaktan kaçınmamış bir düşündürdür⁷. Batı Dünyası'nda ceza sistemleri gözden geçirilirken; özellikle idam cezası konusu Beccaria'nın görüşleri doğrultusunda revize edilmiştir⁸. İtalya için gurur kaynağı olarak bahsolan Beccaria, yaşamı boyunca insanîyetin haysiyeti, onuru, saygınlığı ve değeri için mücadele etmiş bu alanda çalışmış ve insanlığa yol açmıştır⁹. Beccaria kendi sözleri ile kendisini şu şekilde tanımlamaktadır. *“Biraz geliri olan bir ailenin en büyük çocuğuyum, ama bazı terslikler bana pek de rahat vermedi. Yaşlılığına ve batıl inançlarına saygı göstermek zorunda olduğum bir babam var. Kendini geliştirmeyi seven duyarlı bir kadınl*

² Cesare **Beccaria**, *Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi* (Çev. Muhiddin Gökülü), Güven Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1961 s.39.

³ Eserin orijinal ismi *“Dei delitti e delle pene”* olup çalışmamızda Türkçe çevirisi olan *“Suçlar ve Cezalar Hakkında”* şeklinde kullanılacaktır.

⁴ Francis A. **Allen**, Cesare Beccaria (Italiancriminologist), <http://global.britannica.com/biography/Cesare-Beccaria>, (E.T. 02.11.2015).

⁵ Çalışmamız boyunca adı geçen eserin farklı zamanda ve farklı kişiler tarafından yapılan üç farklı çevirisi kullanılacaktır. Bunun sebebi çevirilerin içerik ve dil açısından farklılık göstermesi ve çalışmamız için önemli detaylarının bulunmasıdır.

⁶ Emine Eylem **Aksoy Retornaz**, “Beccaria'nın Hapis Cezasına Bakışı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:112, 2014, s.93.

⁷ **Beccaria**, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*(Çev. Sami Selçuk), İmge Kitabevi, 3.Baskı, Ankara, 2013, s.8.

⁸ Giorgio **Baruchello**, “Cesare Beccaria and the Cruelty of Liberalism An Essay on Liberalism of Fear and Its Limits”, *Philosophy Social Criticism*, May, 2004, Vol. 30, s. 306,E.T. 16.11.2015.

⁹ Cesare **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Gökülü), s.40.

evlendim...¹⁰”. Hayatı boyunca Beccaria için en önemli üç şey olmuştur; bunlar hürriyet aşkı, ulviyet aşkı ve beşeriyet aşkıdır. Kendisine yol gösterici olarak öncelikle akli, ulvi duyguyu ve sonra da Montesquieu’yu seçmiştir. Daha yirmi iki yaşında iken ünlü Fransız filozofun “*İran Mektupları*” adlı eserini içine sindirerek okumuştur¹¹. Daha sonra kendisi ismini vermeden çeşitli eleştiri ve göndermeler yazarak Fransa’da yavaş yavaş ses getirmeye başlamıştır. Aynı şekilde yazarın adı belirtilmeden “*Suçlar ve Cezalar Hakkında*” adıyla o meşhur kitabı yayınlanmıştır. Fakat cesur dili ve sorulara neden olan yeni görüşleri nedeni ile ismini saklayamamıştı. Bu durum sebebiyle araştırmacılar çeşitli düşüncelerle yapıtı incelemeye başlamışlardır. Venedikli, Romalı ve Napolideki araştırmacılar farklı görüşler ileri sürmüşler; fakat asıl gerçek Milano’da, “*Aydınlanma Felsefesine*” bağlı “*L’Accademia dei Pugni*”nin küçük aydın çevresinde görülmüştür. Söz konusu kişinin son derece ünlü olan Pavie Üniversitesi’nden mezun olmuş ve en iyi okullarda yetişmiş, yirmi altı yaşında genç bir adam olan Cesare Beccaria olduğu anlaşılmıştır¹². Beccaria Montesquieu dışında kendisi için önemli olan düşünürleri Jean Jacques Rousseau, Voltaire, d’Alembert, Büffon, Baron D’holbach, Malesherbes, Hume, Diderot, Helvetius, Condillac olarak saymıştır¹³.

Beccaria’nın yapıtlarını sıralayacak olursak; Beccaria’nın arkadaşı Verri önerisi ile yazdığı iktisadi içeriğe sahip olan “Disordini e de remedi delle monete nello stato di Milano nel 1762” (1762 de Milano Devletinde Meskukatın Buhranı ve İslahı Çareleri) isimli ilk eseridir. Daha sonra ana kaynağımız olan dünya çapında Beccaria isminin duyulmasında başrol oynayan eseri 1764 yılında yayınlanan “Dei delitti e delle pene” (Suçlar ve Cezalar Hakkında) adlı eserdir. Beccaria’nın edebiyatla olan ilişkisini gösteren kitabının ismi ise 1770

¹⁰ Cesare **Beccaria**, *Suçlar ve Cezalar Robert Badinter’in Önsözüyle* (Çev. Zuhul Özbayrak), Çağdaş Hukukçular Derneği, Ankara, 2003, s.8.

¹¹ **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s.40.

¹² **Beccaria**, (Çev. Zuhul Özbayrak), s.8.

¹³ **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s.41.

yılında yayınlanmış olan “*Ricerche intorno alla natura dello stile*” (Biçemin doğası çerçevesinde araştırmalar) adını taşımaktadır. Beccaria'nın iktisatçı yönü olduğu bilinmektedir ve bu alanda akademik çalışmaları mevcuttur. İktisadi görüşlerini içeren bu konuda yaptığı araştırmalar ve tartışmalar ölümünden sonra 1804 yılında derleme şeklinde yayınlanmıştır. Bu yapıtın ismi de “*Elementi Di Economia Politica*” (Siyasal Ekonominin Öğeleri) şeklindedir¹⁴. “Algebraical Essay on Smuggling” isimli kaçakçılıkla ilgili olan makalesinden daha önce de bahsetmiştik. Ayrıca yine daha önce belirttiğimiz gibi matematik alanında da çalışan Beccaria “Nature of Style” isimli bir teze de sahiptir.

1.2. Beccaria'nın Suç ve Ceza Felsefesi

İlk olarak söylenmesi gereken şey, Beccaria'nın kaleme aldığı dönemde ve sonrasında yankısı çok büyük olan oylumu küçük, tesiri yüksek olan “*Suçlar ve Cezalar Hakkında*” adlı eserinin ehemmiyetidir. Tarih bu eseri bahsettiğimiz önemine binaen bir olay olarak değerlendirmiştir¹⁵. Ceza adaleti sistemini eleştirmiş olan ve bu yolda yayınladığı eseri neticesinde çeşitli eleştiriler ve övgüler alan Beccaria, Voltaire'in birçok övgü dolu sözüne muhattap olmuştur¹⁶. Kendisi çeşitli milletlerin barbarlıkla oluşturulan mevzuatlarının bu kitap ile hafifleyeceğine inanmış ve bu düşüncelerini Beccaria ile paylaşmıştır. Brissot de Warville¹⁷ tarafından da kitaba ve yazarına şu şekilde seslenilmiştir; “*Suçlar ve cezalar eserinin gördüğü rağbet azamet ile mütenasiptir. Kitap hemen hemen bütün dillere tercüme edilmiş bulunuyor. Kanunlarını zulüm ve kötülüklerden kurtarıp bu sahada esaslı ıslahat yapmak azminde bulunan devlet reisleri, bu eseri en aziz bir kitap gibi baş tacı yaptılar.*” Yazarı tarafından son

¹⁴ Selçuk, s.9-12.

¹⁵ Selçuk, s. 17.

¹⁶ Beccaria, (Çev. Muhiddin Göklü), giriş.

¹⁷ 1754-1793 yılları arasında yaşamış Fransız yazar, gazeteci ve siyasetçidir. Fransız ihtilalinde önemli ve etkili bir yere sahip olmuştur.

derece genç yaşlarda kaleme alınmış bu eser İtalyan Aydınlanması için ve modern cezalandırma sistemi için mücevher niteliğine haizdir¹⁸.

Enrico Altavilla¹⁹; ceza ve yargılama hukukları açısından, suç failinin kimliğini belirlemede ve kimliğini belirlemede ve kişiliğini tanımada iki ayrı yapıtın yazarlarının yerinin çok önemli olduğunu ve bu iki yazarın ve eserlerinin İtalyan literatürünün gururu olduğunu dile getiriyor²⁰. Bu bahsettiği isimler Cesare Beccaria ve Cesare Lombroso'dur. Beccaria entelektüel prensipleri ve Aydınlanma hareketinin politik düşüncelerini hukuk alanına aktaran özellikle sistematik olarak aktarım yapan ilk reformcu olarak adlandırılabilir²¹. Beccaria; suçlar ve cezalar hakkında reform niteliğindeki düşüncelerini sergilerken insanların özgürlüklerine verdiği önemi de dile getirmekten geri durmamıştır. Beccaria esir insanların hain, şehvetperest, merhametsiz, gaddar, tembel, adaletsiz ve korkak olduklarını buna karşılık; hür insanların adil, civanmert, kahraman, merhametli, çalışkan, vakur ve yaratıcı olduklarını cesur bir şekilde dile getirmiştir. Bundan dolayı; suçların azalmasına bir etken olarak da insanların tam hürriyete sahip olmaları gerektiğini ve ancak bu suretle düşünsel olarak yol alabileceklerini belirtmiştir. Buradan anlaşılacaktır ki Beccaria, ceza ilminin yalnız hukuki cephesini değil; ceza siyasetine ve ceza felsefesini de parça parça bize göstermeye çalışmaktadır²². Burada biri katılımcı diğeri eleştirel iki farklı yorum yapılabilecektir. Bunlardan ilki; Beccaria'nın özgürlüğe verdiği değeri uç örneklerle beraber insanoğlu üzerine ve ceza hukuku üzerine etkisini anlatması olarak anlaşılabilir. İkincisi ise; esir insan ve özgür insan arasın-

¹⁸ Bernard E. **Harcourt**, "Beccaria's On Crimes and Punishments: A Mirror on the History of the Foundations of Modern Criminal Law", Oase-Sandor Institute For Law and Economics Working Paper No. 648, 2. Series, 2013, s. 1.

¹⁹ Enrico Altavilla; 27 Ocak 1883- 5 Şubat 1968 yılları arasında yaşamış Aversa doğumlu İtalyan hukukçu ve akademisyendir. Napoli'de vefat eden Altavilla adli psikoloji alanında çalışmalar yapmıştır. Ceza hukuku ile ilgilenen Altavilla'nın birçok hukuki eseri mevcuttur.

²⁰ **Selçuk**, s.17.

²¹ Andrew N. **Carpenter**, *Encyclopedia of Criminological Theory- "Cesare Beccaria: Classical School"*, Sage Publications, 2010, s.3.

²² **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s.51.

daki yapılan ayırımın kendisinin hümanist kişiliği ile örtüşmeyeceği şeklinde olabilecektir. Elbette ki özgürlük insanoğlu üzerinde tarifsiz olumlu etkiler yapan bir unsurdur. Fakat burada yapılan tarif iradesi dışında özgürlükten yoksun konuma getirilen insanların, potansiyel suçlu gibi görülmesini tetiklemektedir. Beccaria'nın reformcu, hümanist ve modern düşünce yapısının bu görüşü ile uyumlu olduğunu söylemek oldukça zor gözükmemektedir.

Düşünür yapısının okura seslendiği baş kısmında; kendi çağında uygulanan ve maalesef ki yasa sayılan eski dönem hukuk bilginleri ve yargıçları tarafından uygulanan ve kendisinin vahşi olarak nitelendirdiği işkencelerin hâlen yürürlükte olan kanunlar arasında olduğu serzenişiyle başlamaktadır. “*Bu yasalara inanarak ve uyararak insanların hayatları ve malvarlıkları hakkında karar vermek durumunda olanlar, bu söz konusu yetkilerini kullanırken korkudan titremelidir*”²³. Daha sonra kitabın içeriği ve yazılış amacı hakkında bilgi veren Beccaria ceza adaletini yönlendiren dönemin anlayışını ve bu anlayışın ürünü olan eski yasaları, yasama yetkisini gasp etmiş olan uygulamayı yıkmaktır. Yani, var olan ceza sistemini iyileştirmeyi değil, yıkmayı düşünmüştür²⁴. 18. Yüzyıl Kıta Avrupası'nın zalim hukuk ihlallerine ve ceza infaz sistemine karşı iğneleyeci ithamlar içeren bir eserdir.

Genel olarak bu ilmi eser; ceza infaz sistemi ve cezai prosedürlerin radikal dönüşümü için bir eylem çağrısı niteliğindedir²⁵. Beccaria'nın düşünceleri ciddi olarak 18. Yüzyıl Aydınlanma Çağı'nın baskın olan sosyal ve felsefi düşüncelerinden etkilenmiş ve aynı zamanda bahsi geçen çağ ve düşünce sistemini etkilemiştir²⁶.

²³ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s.16.

²⁴ **Selçuk**, s.22.

²⁵ A. Javier **Trevino**, “The Sociology of Law: Classical and Contemporary Perspectives”, Transaction Publishers, 4. Press, New Jersey, 2010, s. 14.

²⁶ **Trevino**, s. 14.

Beccaria, Helvetius'un ele aldığı ahlak ve hukuk doktrinini özellikle ceza hukuku alanına yararçı yorumlama getirerek, bunu toplumsal yaşamın devami için zorunlu bir çerçeveye sınırlandırmıştır. Bu yönüyle Helvetius ile birlikte Bentham üzerinde önemli etki yapmıştır²⁷. Beccaria'nın suçlar ve cezalar hakkındaki düşünceleri genel olarak Thomas Hobbes, John Locke, Charles de Secondat Montesquieu, Francois-Marie Arouet de Voltaire, Jean Jacques Rousseau gibi Aydınlanma Çağı filozofları ve bunların insan doğası ve sosyal sözleşme görüşleri etrafında şekillenmiştir²⁸. İnsan doğasından hareketle bir toplumsal sözleşme teorisi temelinde düşünceleri şekillenen sözleşmecî düşünürlerin savunduğu fikirler Beccaria'nın suçlar ve cezalar konusundaki görüş ve düşüncelerini büyük oranda şekillendirmiştir. Toplumsal sözleşme teorisinin temelinde yer alan felsefi bir akım olarak yararçılık, bütün toplumsal, ekonomik, siyasal ve hukuksal eylemlerin en fazla sayıda insanın en çok mutluluğunu sağlayacak şekilde yönlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu düşünce sistemine göre; toplumsal sözleşme kurallarının yasa hükümleri şeklinde somutlaşması gerekmektedir. Kuşkusuz ki, insanlar içerisinde sözleşme kurallarını ihlal edip düzeni bozacak durumlar olacaktır. Bundan dolayı gerek kuralları ihlal edenleri korkutmak, gerek gelecekte ihlal edebilecekleri caydırmak ya da önlemek maksatlı cezalar olmalı düşüncesi hakimdir²⁹. Bahsi geçen toplumsal sözleşme sosyal düzeni; Hobbes'un "*herkesin herkesle savaşı*" diye tabir ettiği şeye karşı koruyucu, önleyici niteliktedir³⁰.

Genel olarak Aydınlanmacı düşünürler; insanı kendi davranışlarını ölçüp tartabilecek, sonuçlarını mantıksal ve sistemli olarak düşünebilecek akılcı veya diğer bir ifadeyle rasyonel varlıklar olarak tanımladığını söyleyebiliriz.

²⁷ Ahmet **Gürbüz**, *Hukuk Felsefesi Açısından Yararçılık Teorisi*, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s.38.

²⁸ **Trevino**, s.14.

²⁹ Mehmet **Yüksel-Zakir Avcı**-Kasım **Akbaş**, *Hukuk Sosyolojisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2012, s. 82.

³⁰ **Trevino**, s.14.

İnsan doğasını hedonizm (hazcılık), özgür irade ve akılcılık olarak üç temel unsura oturtan Aydınlanmacılardan hareketle Beccaria da şöyle bir sonuca ulaşmaktadır; Bireyler, minimum düzeyde acı çekme uğruna maksimum ölçüde hazzı ulaşabilmek yönündeki iradi rasyonel tercihlerinden dolayı toplumsal sözleşmeyi ihlal ederler. Bireyler, toplumun huzur ve mutluluğuna hususunda tehdit niteliğine sahip olmasına karşın hukuk kurallarını ihlal etmekten bireysel olarak memnuniyet de duyabilirler. Tüm bunlardan yola çıkarak Beccaria, bu düşünceleri aklında tutarak, yararcılık teorisine ya da doktrinine dayalı adil ve rasyonel bir hukuk sistemi oluşturmaya çalışmıştır³¹. Beccaria'nın suç ve ceza felsefesi dolayısıyla da ceza hukuku reform sistemi anlatmaya çalıştığımız ölçüde toplumsal sözleşme teorisine ve yararcılık doktrinini temel alarak tesis edilen bir düşünce sistemi olarak tarif edilebilmektedir.

Suç ve ceza problemi toplumun kendisi kadar eskiye dayanır, farklı zamanlarda ve farklı kişiler tarafından değişik yönlerden ve farklı yaklaşımlarla defalarca ele alınmıştır. İtalyan reformcu Beccaria sosyal çıkarları temel alarak bireyin savunma yaptığı bir argüman, sav geliştirmiştir. “Suçlar ve Cezalar Hakkında” adlı eserini yazarken Beccaria, daha önce dile getirdiğimiz gibi birçok Aydınlanmacı düşünürden etkilenmiştir. Bunlardan bir tanesi de kuşkusuz Francis Bacon olmuştur. Nitekim eserine başlarken Beccaria Bacon'nun şu sözleri ile başlamıştır: “*In rebus quibuscumquedifficilioribusnonexpectandum, ut quissimul et serat et metat, sedpraeparatione opus est, ut pergradusmaturescant*”^{32,33}. Beccaria çoğu kez üzerinde durulmayan el yazmalar-

³¹ Yüksel- Avşar-Akbaş, s.82.

³² Bacon'un bu sözleri farklı tercümelerinin de paylaşılmasının faydalı olabileceği görüşünde olduğumuz için aktarmakta yarar gördük. Muhiddin Göklü tercümesinde eserin başlangıcında yer alan bu söz şu şekilde kullanılmıştır. “Zahmetli, lakin azametli cidalde tohumu serper serpmez mahsulün toplanacağı beklenmemeli! Bilakis büyük ihtimam ve sabırla çalışmalı ki, bir gün hasat idrak edilebilsin!..”

Bir başka “*Suçlar ve Cezalar*” çevirisinde ise Zuhal Özbayrak şu şekilde dile getirmiştir; “zahmetli fakat onurlu savaşta ekilen tohumdan hemen ürün alınabileceği beklenmemeli. Bilakis büyük bir özen ve sabırla çalışılmalı ki bir gün ürün idrak edilebilsin.”

rında, Bacon'nun özdeyişlerine ve görüşlerine, kendi kişisel kullanımına göre sık sık başvurmuştur. Eserine başlarken de Bacon'a ait bir sözle başlamış ve Latince olan bu sözü anlamlı bir şekilde İtalyanca'ya çevirmeden kullanmıştır. Latinesini verdiğimiz sözlerin dilimize çevirisi şu şekildedir: “*her durumda, özellikle en güç koşullarda, hiç kimse tohum atılır atılmaz ürünün hemen devşirilmesini beklememelidir. Tam tersine, onların gün be gün olgunlaşmaları için, bir bekleme dönemi zorunludur.*”³⁴ Beccaria'nın fikirleri çok geniş ve uzaklara kadar ekilmiştir, fakat her yere değildir ayrıca bu düşüncelerin hepsi büyüyüp, meyve vermemiştir³⁵. Beccaria'nın kitabının Avrupa hukukunda etkisini kanık-sadığımızı varsayarak Amerika'daki etkilerinden de bahsetmek yerinde olacaktır. 1700'lerin sonunda Amerika'nın kurucuları Beccaria'yı istekli ve hırslı bir şekilde okumuş ve ondan ilham almışlardır. George Washington ve Thomas Jefferson Beccaria'dan örnekler alırken özellikle Jefferson şahsi defterine Beccaria'nın “Suçlar ve Cezalar Hakkında” adlı eserinden iki düzineden fazla, örnek niteliğinde çıkarımlarda bulunmuştur. Bağımsızlık Bildiri'si kaleme alındıktan sonra, 1770'lerde Jefferson suç ve cezaların daha orantılı olması düzenlenmesi için bir kanun tasarısı hazırlamıştır. Ayrıca Jefferson, cinayet ve vatana ihanet dışındaki suçlarda ölüm cezasını kaldırmak için çalışmalar yaparken ve tasarılar hazırlarken Beccaria'nın eserinden defalarca alıntılar yapmıştır³⁶. Beccaria'nın eserinin Amerikan Hukuku'ndaki en geniş kapsamlı ve büyük etkisi William Bradford (daha sonra Pensilvanya Başsavcısı olan) tarafından 1786 yılında yazılmış mektuptan çıkarılmaktadır. Bu mektup, Bradford tarafın-

Beccaria'nın bu sözlerle eserine başlamasının elbette ki bir sebebi vardır. Beccaria bazı çağdaşlarından farklı olarak aynı dönemi paylaştığı düşünürlerin önceden beklediği gibi Avrupa ülkelerinin ceza yasalarında ivedi ve tam bir reformun umulamayacağıdır, ama onu cesaretle ve soğukkanlılıkla hazırlamak ve önermek gereklidir. (Beccaria, Çev. Zuhul Özbayrak, s.37.)

³³ T. Cizova, “Beccaria in Russia, The Slavonic and East European Review”, Vol. 40, No. 95 (Jun., 1962), s.384, <http://www.jstor.org/stable/pdf/4205368.pdf?acceptTC=true> , E.T. 13.11.2015.

³⁴ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s.13.

³⁵ Cizova, s.384.

³⁶ John Bessler, “InClosing”, *Baltimore Law (The Magazine of the University of Baltimore School of Law)*, Fall-2014, s.32.

dan 1780'lerin ortalarında Amerika'ya tur yapan İtalyan botanikçi Luigi Castiglioni'ye karşı yazılmıştır. Söz konusu mektupta James Madison'un³⁷ üniversiteden çok yakın arkadaşı olan Bradford, Beccaria'nın eserine yönelik övgü dolu sözler söylemiştir. Amerika'da kurucular zamanında zalimce olarak tanımlanmasa bile idam cezası zaruri olarak görülmekteydi. O dönemde devlet ve federal hapisaneler özellikle şiddet faillerini süresiz olarak tutamadıklarından beri idam cezası gerekli olarak görülmekteydi³⁸.

Bu güne baktığımızda, son on beş yıldır idam hükmü ve idam infazı sayısında çarpıcı bir azalma meydana gelmiştir. Bunun yerine şartlı tahliye olmaksızın ömür boyu hapis cezaları daha popüler hale gelmiştir³⁹.

Beccaria'nın çalışmamızın temelini oluşturan bu eseri döneminin en önemli sorunlarından ve kanayan yarası olan şu soruya tutarlı bir yanıt arar: “*Akla ve insanlığı dayanan yeni bir ceza adaleti oluşturulurken ilkeler neler olmalıdır?*” Beccaria'yı bu denli başarılı kılan şeylerden en önemlisi ise yazıldığı dönemdeki halkın beklentisi ve bunu karşılayan bir yapının beklenenin üstündeki buluşması olmuştur⁴⁰. Beccaria'nın en büyük amacı ve çabası suçta ve cezada kanunilik ilkesinin yerleşmesi, yargılamaların hızı ve adil bir sisteme oturtulması, cezaların daha ılımlı olmaları, her türlü insanlık dışı muamelelerin yasaklanması, işkence gibi, gizli yargılamalar ve keyfi muamelelerin yasaklanması ve suçların ve cezaların orantılı olması ilkesinin uygulanması olmuştur⁴¹.

Beccaria'nın hukuk alanında bu üne ulaşmasının en büyük sebebi ceza hukukunu sistematikleştiren ilk düşünürlerden biri olmasıdır. Beccaria'yı anla-

³⁷ James Madison; Thomas Jefferson'dan bir sonraki, 1809- 1817 yılları arasında görev yapmış olan 4. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'dır. 1801- 1809 yılları arasında da dışişleri bakanı olarak görev yapan Madison aynı zamanda bir siyaset felsefecisi idi.

³⁸ Bessler, s. 32.

³⁹ Bessler, s.32.

⁴⁰ Beccaria, (Çev. Zuhul Özbayrak), s. 10.

⁴¹ Aksoy Retornaz, s.95.

mamızın en önemli yolunda onun suç ve ceza görüşleri ve bu yoldaki kavramları bulunmaktadır. Özellikle Beccaria'nın ölüm cezası hakkındaki görüşleri son derece önemlidir. Bu konudaki görüşleri tüm dünyayı ve ceza adaleti sistemlerini etkileyen düşüncelerdir.

1.3. Beccaria'nın Ölüm Cezası Hakkındaki Görüşleri

Ölüm cezası özellikle aydınlanma çağından itibaren fazlasıyla tartışılan eleştirilen bir ceza çeşidi haline gelmiştir. Beccaria da eserinin en büyük bölümlerini işkence ve ölüm cezalarına ayırmıştır. Genel olarak eserinin hacminin küçük olduğundan bahsetmiştik ve buna bağlı olarak da eseri oluşturan başlıklar da hacim olarak fazla yer kaplamamaktadır. Fakat Beccaria'nın hümanist tarafının meyvesi olarak görülebilecek işkence ve ölüm cezaları fazlaca irdelenmiş ve yer ayrılmıştır.

Beccaria ölüm cezası hakkındaki düşüncelerini aktarırken yine özellikle toplum sözleşmesi teorisinden yararlanmıştı. Beccaria'ya göre ölüm cezası şimdiye kadar yararsız olan bir ceza türüdür. Yararsız olmasına karşın yaygın olması Beccaria'nın ilk eleştiri noktasını oluşturmaktadır. O, devletin ölüm cezası verme hakkı nasıl meşru bir sebebe dayanır sorusuna yanıt aramıştır. Beccaria insanların yine kendi benzerleri olan diğer insanları, suçlu bile olsa, nasıl öldürme, boğazlama hakkını elde eder sorusunu sormuştur. Egemenlik ve yasalar her bireyin özel özgürlüğünün küçük parçalarının yalnızca toplamı olduğunu söylemiş ve hiçbir bireyin kendini öldürme yetkisini başka insanlara bırakmayı istemeyeceğini dile getirmiştir. Bu da demek oluyor ki bireyler özgürlüklerinin bir kısmını devreder, bunun sebebi geride kalan özgürlüğünü koruma altına almaktır. Toplumsal sözleşmesi ile açıklanan bu görüş bireyin devrettiği hakların kısmiliğini ele almaktadır. Beccaria ise haklı olarak özgürlüğünün bir kısmını devreden bireyin kendini öldürme hakkını nasıl ve hangi mantıkla yine topluma devretsin sorusuna menfi yanıt vermektedir. Tüm bu açıklama-

malardan sonra kısaca ölüm cezasının hiçbir hukuksal temeli olmadığı yanıtına varmaktadır.

Beccaria bir yurttaşın öldürülmesinin zorunlu olduğu durumları iki nokta ile sınırlamaktadır. Bunlardan ilki özgürlüğünden yoksun olduğu zaman bile yurttaşın ulusun güvenliğini esenliğini tehlikeye düşüren ilişkilerinin ve gücünün söz konusu olması durumu ve yurttaşın varlığının istikrarlı bir yönetimin oluşumunu engelleyecek ve tehlikeli bir başkaldırmaya yol açabilecek olması durumudur. Yalnız bahsedilen bu iki durumda yurttaşın öldürülmesinin zorunlu olduğu durumu kabul edilebilecektir⁴².

Beccaria, ölüm cezası yerine neden hapis cezasını tercih ettiğini açıklarken öncelikle hapis cezasının suçlu üzerindeki caydırıcı etkisi üzerinde durmaktadır. Düşünüre göre hapis cezası hızlı bir ölümden daha etkilidir. Bu etkiyi ise ömür boyu süren hapis cezasının ölüm cezasından daha ıstırap verici olmasıyla açıklamaktadır. Beccaria'ya göre, hapis cezasının önleyici etkisi duvarlar ardında yaşananlardan kaynaklanır. Ceza boyunca çekilen ıstırap hapis cezasının temelini oluşturmaktadır. Beccaria göre, hayat yorgunu, bezgin ve acınası bir durumdaki umutsuz bir kişi için ölüm bu durumdan kurtulmak için umutsuz bir çareyken, hapis hane bu umutsuzluğu sona erdirmeyen asıl o zaman başlatan şey olmaktadır⁴³. Yani ölüm cezası caydırıcı, korkutucu ve de dolayısıyla etkili gözükürken asıl kurtuluş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir suçlu ömür boyu özgür olmadan, kısıtlanarak yaşamayı mı tercih edecektir yoksa ölüm cezasını mı tercih edecektir? Eğer burada amaç bireyi kazanmak ve toplumu kötülüklerden korumak ise hapis cezası son derece daha etkili gözükmektedir. Pek çok insan ölüm karşısında metaneti korumayı başarabilecektir, fakat çok daha az insan uzun süre hapsedilmeden kaynaklanan sefil yaşama katlanamayacaktır. Bu sebeple ki ömür boyu hapis cezası, bir ölüm cezası tehdidinde rağmen suç

⁴² **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 136.

⁴³ **Aksoy Retornaz**, s. 100.

işleme kararında olan kişi üzerinde caydırıcı etki yaratabilmektedir. Toplumun kalanına gelince, ömür boyu hapis cezasını çeken bir suçluya şahit olmak, bir ölüm cezasının uygulanmasının oluşturduğu önleme etkisinden daha fazla bir etki sağlamaktadır. Beccaria'ya göre normal şartlarda hiçbir insan, suç kendisine ne yarar sağlarsa sağlasın özgürlüğünden tamamen yoksun kalmayı seçmeyecektir. Böylece en kararlı suçlu bile suçunu tekerrür etmeyecektir⁴⁴. Aslında buraya bir eleştiri getirilecek olursa; ölüm cezasının insanlar tarafından çok da kolay göze alınmayacağı gerçeğidir. Elbette ki hapis cezalarının sürekliliği, devam eden ıstırapı, suçluyu ıslah eden yapısı asla göz ardı edilemeyecektir. Fakat bunun için hapis cezalarının uygulamasının çok katı ve hızlı uygulanması gerekmektedir. Yani birey eğer işlediği o eylemden dolayı suçlu bulunursa verilecek hapis cezasının uygulanacağını kesin olarak düşünmeli ve bunun hızından da çekinmelidir. Kesinlikle modern ceza hukuku açısından makul sürede yargılanma hakkı ve bunun gibi insanı koruyan ilkeler olsa da toplumun düzen ve refahı için cezaların uygulamasının zamana bırakılmaması gerekmektedir. Faile gerekli süre tanınmalı yeterince savunma hakkı verilmeli fakat eğer suçlu bulunursa o cezanın kesinliği bireyi caydırıcı olmalıdır. Ancak bu şekilde ölüm cezasının caydırıcı niteliği, hapis cezasının caydırıcı niteliğinden düşük kalmaktadır.

Beccaria cezaların ruha ve zihne etki etmesi gerektiğini söylemektedir. En büyük ruhsal ve zihinsel etkinin ise cezanın ağırlığıyla değil ancak ve ancak cezanın süresi ile sağlanabileceğini düşünmektedir. Beccaria'ya göre bunun nedenini ise insanların duyarlılıkları, şiddetli ama geçici eylemden çok, hafif ama kolaylıkla ve sürekli biçimde yinelenen izlenimlerden daha çok etkilenmesine bağlamaktadır. İnsanın belleği de tıpkı diğer maddi organları gibi sürekli aynı hareketi yaparak alışkanlık kazanacaktır. Nasıl bir insan yineleyerek konuşmayı, yürümeyi, okumayı ve gereksinimlerini karşılamayı öğrenir aynı şe-

⁴⁴ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s.101.

kilde belleği de yineleyerek bazı şeylere alışkanlık göstermektedir. İşte bu nedenlerle de cezaların süresi çok fazla önem arz etmektedir. Beccaria unutmamanın insan doğasında olduğunu ve en şiddetli en korkunç ölüm cezalarının ve infazının bile kısa sürede unutulacağını iddia etmiştir. Ama suçlunun uzun ve sarsıcı olan hapis hayatının bireyi daha derinden etkileyeceğine inanmıştır⁴⁵. Bu gerçekten insan hafızası tarafından doğrulanan bir durumdur. İnsan yapısı gereği aldığı cezanın sonuçlarını görsel olarak taşıyan suçludan çok daha fazla etkilenilecektir. Yine aynı şekilde Beccaria'nın değindiği üzere ölüm cezası ne kadar korkunç gözükse de anlık bir ceza olduğu için hafızalarda sanıldığını aksine yer etmeyebilecektir.

Beccaria'nın ölüm cezası üzerine değindiği farklı bir nokta da; ölüm cezasının yerine getirilirken hazır bulunanların çoğu için bir gösteri, bir seyir hatta bir eğlence konusu olması diğerlerinin ise öfkeyle karışık bir acıma söz konusu olmasıdır. Bu iki duygu, bu olayı gören, izleyen seyircilerin ruhuna yasının esinlediği uyandırdığı ileri sürülen yararlı uyarıcı korkudan daha çok egemen olacaktır. Oysa Beccaria, ılımlı olarak kabul edilen cezaların insanlarda uyandırdığı etkinin tek olduğunu düşünür ve bu etkinin de yalnızca korku olduğunu söylemektedir. Cezaların adil olmasının yegane şartı toplumu caydıracak derecede ağırlığa sahip olmasıdır. Beccaria ısrarla ve defalarca ölüm cezasının soğuk ve ürpertici yüzünün insanların bazıları hatta birçoğu tarafından o ya da bu sebeple göze alınabileceğini söylemektedir. Doğası gereği asgari özgürlük olmadan yaşamını idame ettirmekte çok fazla zorlanacak olan insanoğlu ömür boyu hapis cezasını yani ağır hapis cezasını göze alamayacak ve bu zihinsel olarak onu caydıracaktır. Ayrıca Beccaria; cezaların caydırıcılığının sağlanabilmesi için insanların yasaların gücünü sık sık görmeleri gerekebileceğini söylemiştir. Bu ise, ölüm cezalarının çok aralıklı değil sık aralıklarla verilmesini gerektirecektir. Bu durum ise sonu alınamaz bir duruma yol açabilecektir.

⁴⁵ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 138.

Beccaria ömür boyu hapis cezasının acımasız olması yüzünden neredeyse ölüm cezası kadar acı verici olduğu eleştirisini yapanlara da verilecek cevabının bulunduğunu dile getirmektedir. Bu ise en baştan beri savunduğu yarar ilkesi ile açıklanmaktadır. Özellikle toplumun geri kalanı için hapis cezası daha korkutucu ve etkili bir yöntemdir ve bu onu ölüm cezasının önüne geçirmektedir.

Genel iradenin yansıması olan ve insan öldürmekten tiksinen ve onu cezalandıran yasaların bu suçu bizzat kendi işlemesi Beccaria için son derece saçma olmaktadır. Açık bir biçimde olmasa da daha üstü kapalı ve dolaylı bir biçimde insanları suç işlemeye hazır duruma getiren mantık çarpıklıkları bulunmaktadır. Bu durumda dinin ya da inancın kötüye kullanımı Beccaria'ya göre bazen bizatihi dinin ya da inancın kendisinden çok daha güçlü hale gelebilmektedir. Ayrıca Beccaria, cellat ve asker arasında bir benzerlik ilişkisi kurarak burada oluşan çelişkiye parmak basmıştır. Beccaria ilginç bir şekilde; yurttaşları dış güçlerden koruyan ve güvenliğimizin tesisi için çalışan, herkesin iyiliği ve esenliğini görev edinen ayrıca tüm yurttaşların değer verdiği askerlere karşılık olarak cellat örneğini sunmuştur. Bundan yola çıkarak düşünülebilecek olan şey; iç tehditlere karşı ve düzensizliklere karşı çalışan ve bu uğurda adaleti tesis etmekle görevli olan cellatlar neden halk tarafından sevilmemektedir? Bu soruya pratik olarak verilebilecek yanıtı arayan Beccaria, aslında cellatın genel iradenin buyruğunu yerine getiren masum insanlar olduğunu söylemiştir. Buradaki çelişki Beccaria'nın ölüm cezasına olan karşıtlığının en ironik örneklerinden birini oluşturmaktadır. Gerçekten de toplumun, devlette en güvenmesi gereken isimler yargıçlar ve kolluk kuvvetleri olmalı iken burada asla sempati beslenmeyen aksine korku ve nefret uyandıran görevliler halini almışlardır.

İlerleyen bölümlerinde Beccaria, yüzyıllardır her dönemde ve genel olarak her bölgede uygulanan ölüm cezası bulunduğu savunmasını yapacaklara da bu iddianın eskiyip zaman aşımına uğramayan ve değişmeyen gerçek karşısında hiçbir değerinin bulunmadığını söyleyeceğini dile getiriyor. Yani evet yüzyıl-

larca bir sürü insan bu cezaya muhatap olmuştur ve hala da istisna olarak bazı ülkelerde olmaya devam etmektedir. Fakat bu yaygın olma durumu haklı hale getirmeye yetmemektedir. Aslında tarih yanlışlar tarihi olarak kabul edilebilir ve bu yanlışlar arasında arada da olsa kimi toplumlar ceza konusunda ufak çaplı kabul edilebilecek düzenlemelere gitmişler fakat bu düzenleme çok köklü ve sürekli olmamıştır⁴⁶. Beccaria bu düşüncüyü ilk sorgulayan ve savunan düşünürlerden biri olmuştur. Kendi döneminde hak ettiği ve istediği başarıyı bu konuda yakalayamamış olsa da günümüzde ölüm cezası karşıtları arasında adı ilk sayılan ve çokça anılan bir hukukçu düşünür olmuştur. Kendi yaşadığı dönemde hemen her ülkede bulunan bu ceza türü birçok ünlü düşünür tarafından da destek bulmuştur. Örneğin geçmişe gittiğimiz de Platon sadece iyileştirilemez kimselere ölüm cezasını öngörmektedir. Quintilianus da aynı şekilde düşünmekteydi. Alphonse de Castro Ve Jean Bodin bu cezanın sınırlı olarak uygulanabileceğini öngörmektedirler. Montesquieu *Kanunların Ruhu* adlı eserinde ve Jean Jacques Rousseau ise *Sosyal Sözleşme* adlı eserinde ölüm cezasının zorunluluğunu dile getirmekteydiler. Immanuel Kant ise bu konuda Beccaria'ya karşı çıkan isimlerden biriydi. Kant suç işlemeye evet ceza ya hayır demenin saçma olduğunu düşünmekteydi. Fakat Beccaria ölüm cezasının yalnızca meşru olduğunu değil, yararını ve caydırıcı niteliğini tartışmaya açıyordu. Zaten Beccaria'yı önemli ve dikkat çekici yapan bu düşüncesi olmuştur. Yani sadece ölüm cezasının haklılığını sorgulamayan Beccaria baştan beri dile getirdiğimiz gibi ölüm cezalarını ve sonuçlarını incelemiştir. Fakat bu konuda olumlu bir sonuca ulaşamamıştır⁴⁷. Yani Beccaria ceza adaleti sisteminin iyileştirilmesini isteyen, kendini buna adayan bir düşünür olarak eğer ölüm cezası amacına hizmet ederek caydırıcı ve yararlı olsaydı bu denli karşı çıkmayacağını düşünmek yanlış olmayacaktır. Ayrıca Beccaria ölüm cezası ile ilgili sadece bu yapıtındaki fikir ve söylemleri ile sınırlı kalmamıştır. 1776'da yüksek mahkeme üyesi

⁴⁶ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 145,146.

⁴⁷ Selçuk, s.51.

GallaratiScotti ile katıldığı bir komisyonun 12 ocak 1792 tarihli ünlü toplantısında hazır bulunmuştur. Azınlık olarak kalmalarına karşın bahsi geçen komisyonda ayaklanmalar gibi önemli suçlar dışında kalan suçlarda ölüm cezası kaldırılmıştır. Bakan Kaunitz'e iki ya da üç rapor gönderen Beccaria azınlık görüşünü kendisi kaleme almıştır. Yapıtında ele aldığı düşünceleri tekrarlayan Beccaria ölüm cezasının zorunlu olmadığını tekrar tekrar dile getirdiği üzere ömür boyu hapis cezasının çok aha etkili bir ceza türü olduğunu vurgulamıştır. Buna ek olarak eserinde üzerinde çok durmadığı halde ölüm cezasının onarılmaz yanından bahsetmiştir. Beccaria görünenin aksine suçluya hatta bazı suçlarda cani olarak tanımlanabilecek faillere acıdığı için değil tam tersi olarak onları cezalandırmak için yeterli bir ceza olarak ölüm cezasını kabul etmediği için karşı çıktığını dile getirmiştir⁴⁸. Yazdığı eserle damga vuran Beccaria bu komisyon faaliyeti ile sesini daha çok duyurmuş ve adeta düşüncelerini pratiğe geçirmiş olması nedeniyle daha da ciddi bir ilerleme kaydetmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Özellikle Orta Çağ'ın ve Avrupa'nın büyük sorunlarından olan ceza adaleti sisteminin yozlaşmış görüntüsü, 18. yüzyılda İtalya'nın ünlü hukukçu ve düşünürü Cesare Beccaria tarafından reform hareketine konu edilmiştir. Ünlü düşünür aldığı eğitimlerin ardından son derece sağlıklı ve arkadaş topluluğu içine girmiş ve bu arkadaş topluluğu ile birlikte ve destekleri ile kendi alanı olan hukuk dalında son derece yetkin ve özgün çalışmalara başlamıştır. Kendisi yaşadığı dönemin kasveti ve baskıcı tavrına rağmen gözlem ve incelemelerini yazılı hale getirerek bunu önce İtalya sonra Avrupa ve nihayet tüm dünyaya duyurmuştur. Modern ceza hukuku bağlamında adını sıkça duyduğumuz Beccaria en çok ölüm cezasına karşıtlığı ile tanınmıştır. Aydınlanma çağının en önemli beyinlerinden Beccaria ceza hukukunun hakkaniyetli, adaletli, insancıl olmayan katı tutumuna karşı çıkmış ve ceza hukukunu bugün birçok ceza huku-

⁴⁸ Selçuk, s.147.

kuna ilham olan düşünceleri ile baştan yoğurmuştur. Kendisi modern ceza hukukunun ilkelerini ceza hukukuna sistematik olarak kaydetmiştir. Savunduğu ceza adaleti sistemi toplumun en yüksek seviyede mutluluğunu ve refahını hedefleyen bir sistem olmuştur. Kendisinin de eserinde dile getirdiği gibi o zamana kadar çok az kimse ceza hukukunun genel ilkelerine kadar inerek yüzyıllardır birikmiş hata ve yanlışları ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Kendisi ceza hukukunu düzenlemeyi değil toplu halde ve köklü bir şekilde değiştirmeyi amaç edinmiştir.

Beccaria başta; suçta ve cezada kanunilik ilkesi ve suçlar ve cezalar arasındaki oran konusunda sistematik bir düzenleme getirmiştir. Daha önceki düşünürlerden farklı olarak kendisi ceza verme yetkisini çokça sorgulamış ve yetkinin önemini vurgulamıştır. Cezaların ağırlığının bir ulusun içinde bulunduğu koşullara uygun olması gerektiğini ve bunu belirleyen en önemli koşulun caydırıcılık niteliği olduğu üzerinde durmuştur. Cezalar mümkün olduğunca bedeni acıyı değil; zihinsel ve ruhsal etkiyi hedeflemesi gerektiğini söylemiştir. Zaten bu nedenle de ölüm cezasının vahşiliğinden daha çok caydırıcı olmadığı için kaldırılması gerektiğini savunmuştur. Sosyal sözleşme teorisini temel aldığı için; hiçbir yurttaşın kendisini öldürme yetkisini devretmek istemeyeceği gerekçesi ile ölüm cezasını meşru görmemektedir. Cezalar caydırıcı niteliği haiz olmadığı zaman yararlı ve gerekli kabul edilmemektedir. O'na göre, yararlı teori açısından ana hedef *en fazla kişinin en fazla mutluluğu prensibi* olmalı ve cezaların niteliğini belirlemede kullanılmalıdır.

Beccaria ağır cezaların daha kötü sonuç doğuracağını belirtmiştir. Buna örnek olarak tüfek atışıyla zarar göremeden ayağa kalkıp saldıran vahşi bir aslanın işini bitirmek için yıldırıma gereksinim duymasının normal olduğunu söylemiştir. Ancak uygar toplumlarda ruhlar yükselip ılımlılaştıkları ölçüde her insanın duyarlılığı da inceliş daha çok artacaktır.

Düşüncelerinin o zamana kadarki yasa, gelenek ve göreneklere çok da uygun düşmediğinin farkında olan Beccaria eserinin sonuç bölümünün adeta kitabının kilit noktası olarak düzenlemiştir. Teorisini genel olarak; “*bir cezanın birden çok kişi tarafından bir yurttaşa karşı uygulanan kaba bir güç, şiddet olmaması ve sayılmaması için, her şeyden önce kesinlikle herkese açık, çabuk, kaçınılmaz, belli koşullarda olabilir yaptırımların en ılımlısı ve en azı, suçların ağırlığıyla⁴⁹ orantılı ve yasalar tarafından belirlenmiş olması zorunludur.*” Şeklinde belirlemiştir.

Ceza adaleti sisteminin günümüzde de devam eden en büyük sıkıntılardan biri olan cezaların hızı Beccaria'nın en çok üzerinde durduğu konulardan biri olmuştur. Geciken adaletin gerçek bir adalet tesis etmesi söz konusu olamayacaktır. Suçlunun yargılamasının itinalı, derinlemesine ve kesin çizgilerle yapılmasının yanı sıra bu sürecin hem suçlunun hem de toplumun yararı için hızlı da olması gerekmektedir. Her zaman üzerinde durulan ve günümüz sözde modern düzeninde dahi çözülememiş zaman sorunu hakkaniyet ve adalet için çok mühim bir mesele olarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Bu meselenin iki yüz elli yıl gibi bir zaman öncesinden ifade edilmesi önemli bir durumdur.

Çalışmamızın hedefi Beccaria'nın yıllar önce harekete geçirdiği ve günümüzde de etkilerinin devam ettiği yeni ceza felsefesi görüşünü incelemektir. Beccaria'nın dönemi toplumsal aydınlanmanın yaşanmış olduğu bir dönem olmasından dolayı yeni bir devir açan düşüncelere ev sahipliği yapmıştır. Ceza felsefesi alanında birçok adım atan Beccaria bazı hususlarda teorik kalmış ve pratiğe geçirme imkanı bulamamıştır. Cezaların caydırıcılığına defalarca değinen Beccaria, cezaların caydırıcı olabilmesini ölçülülük prensibine de dayanmıştır. Fakat burada genel tanımlar ve koşullar koyarak spesifik çözüm öneri-

⁴⁹ Burada kastedilen ağırlık topluma verdiği zarar olarak düşünülmelidir. Çünkü Beccaria cezaların oluşturulurken suçların ya da eski görüş olarak suçun sebebiyet verdiği ağırlığın ceza belirlemede kullanılmasının doğru olmadığını topluma verilen zararın belirleyici olması gerektiğini savunmuştur.

leri getirmemiştir. Dönemsel açıdan incelendiğinde düşüncelerinin önemi ve yenilikçiliği yadsınamaz ehemmiyete sahip olan düşünür, bazen çelişkili olarak eleştirilse de devletlerin ceza hukuku alanına ve bilhassa ceza felsefesi düşüncelerine gözle görülür katkılar sağlamış ve ün kazanmıştır.

Beccaria'nın ölüm cezasına getirdiği yorumlar, ufuk açıcı ve farklıdır. Fakat bu düşünceleri de dayanakları ile çelişmesi nedeni ile eleştiri konusu yapılmıştır. Beccaria'nın ölüm cezasına karşı olmasının, bunun yerine ömür boyu hapis cezası ya da zorla çalıştırma cezası gibi cezaların öngörmesinin hümanist kişiliği ile bağdaşmadığı eleştirisi çokça yapılmıştır. Fakat kanaatimizce; burada *yarar ilkesi* ağır basmakta ayrıca hümanizm düşüncesinin sorgulanması dar yorum olarak görülmektedir. Suçlu için bir ceza öngörülmesi muhakkaktır, bu cezanın hümanist ve yararlı olabilmesi için düşünen Beccaria her iki koşulun da değerlendirilmesi sonucu ölüm cezasının faydasız olduğu ve düşünülenin aksine caydırıcı olmadığına kanaat getirmiştir.

KAYNAKÇA

Aksoy Retornaz Emine Eylem, “Beccaria’nın Hapis Cezasına Bakışı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:112, 2014. (93-106).

Allen Francis A., “Cesare Beccaria (Italian criminologist)”, <http://global.britannica.com/biography/Cesare-Beccaria> , (E.T.02.11.2015).

Baruchello Giorgio, “Cesare Beccaria and the Cruelty of Liberalism An Essay on Liberalism of Fear and Its Limits”, *Philosophy Social Criticism*, May 2004 Vol. 30. E.T.16.11.2015. (303-313).

Beccaria Cesare, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*(Çev. Sami Selçuk), İmge Kitabevi, 3.Baskı, Ankara, 2013.

Beccaria Cesare, *Suçlar ve Cezalar Robert Badinter’in Önsözüyle*(Çev. Zuhul Özbayrak), Çağdaş Hukukçular Derneği, Ankara, 2003.

Beccaria Cesare, *Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi* (Çev. Muhiddin Göklü), Güven Yayınevi, 2.Baskı, İstanbul, 1961.

Bessler John, “In Closing”, *Baltimore Law (The Magazine of the University of Baltimore School of Law)*, Fall-2014.

Carpenter Andrew N., *Encyclopedia of Criminological Theory- “Cesare Beccaria: Classical School”*, Sage Publications, 2010.

Cizova T., “Beccaria in Russia”, *The Slavonic and East European Review*, Vol. 40, No. 95 (Jun., 1962), <http://www.jstor.org/stable/pdf/4205368.pdf?acceptTC=true>, E.T.13.11.2015.

Gürbüz Ahmet, *Hukuk Felsefesi Açısından Yararcılık Teorisi*, Beta Yayınları, İstanbul, 1999.

Harcourt Bernard E.,“Beccaria’s On Crimes and Punishments: A Mirror on the History of the Foundations of Modern Criminal Law”,*Oase-Sandor Institute For Law and Economics Working Paper* No. 648, 2. Series, 2013. (1-22).

Selçuk Sami, “Kavramlar, Adlandırmalar ve Kararlar”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt:19, Sayı:4, Ekim, 1993. (403-439).

Selçuk Sami, *Beccaria'nın İnsanlığa Bildirisi*, İmge Kitabevi,1.Baskı, Ankara, 2004.

Trevino A.Javier, “The Sociology of Law: Classical and Contemporary Perspectives”, Transaction Publishers, 4. Press, New Jersey, 2010.

Yüksel Mehmet -Zakir **Avşar**-Kasım **Akbaş**, *Hukuk Sosyolojisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2012